

ЗАЦВЕРДЖАНА
Пастанова
Міністэрства адукацыі
Рэспублікі Беларусь
21.06.2021 № 131

Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце
«Сусветная гісторыя»
для XI класа ўстаноў адукацыі,
якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі
з беларускай мовай навучання і выхавання

(базавы ўзровень)

СУСВЕТНАЯ ГІСТОРЫЯ

ГЛАВА 1

АГУЛЬНЫЯ ПАЛАЖЭННІ

1. Вучэбная праграма па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» (далей — вучэбная праграма) (XIX — пачатак XXI ст.) (базавы ўзровень) прызначана для XI класа ўстаноў адукацыі, якія рэалізуюць адукацыйныя праграмы агульнай сярэдняй адукацыі.

2. Дадзеная вучэбная праграма разлічана на 35 гадзін (1 гадзіна на тыдзень).

У дадзенай вучэбнай праграме змястоўны і працэсуальны кампаненты вучэбнага матэрыялу структураваны па тэмах і размеркаваны наступным чынам:

I. Свет у XIX — пачатку XX ст.

II. Свет у эпоху крызісу індустрыяльнага грамадства (1918—1945 гг.).

III. Краіны свету ў другой палове XX — пачатку XXI ст.

Структураванне гістарычнай адукацыі ажыццяўляецца на аснове канцэнтрычнага падыходу, які прадугледжвае неаднаразовае вывучэнне вучэбнага матэрыялу па сусветнай гісторыі і гісторыі Беларусі ў іх кантэкстуальным адзінстве. Яно неабходна ў тых выпадках, калі паняцці, законы, тэорыі не могуць быць раскрыты вучням адразу з дастатковай глыбінёй і ў патрэбным аб'ёме. У аснову канцэнтрычнай пабудовы пакладзены наступны псіхалагапедагагічны прынцып: новыя веды фарміруюцца пераважна не шляхам павелічэння іх аб'ёму, а праз пераструктураванне наяўных ведаў, пераход ад уяўленняў да паняццяў — праз больш глыбокае пранікненне ў сутнасць вывучаемых з'яў.

На III ступені агульнай сярэдняй адукацыі вывучэнне гісторыі арганізуецца як праблемна-тэарэтычны курс, у ходзе якога вучні маюць магчымасць вярнуцца да раней вывучаных тэм, сістэматызаваць і абагульніць веды; разгледзець гісторыю ў развіцці, на сутнасным узроўні адпрацаваць паняццыйны апарат, асэнсаваць

гістарычны працэс, зразумець заканамернасці і тэндэнцыі гістарычнага развіцця і, як вынік, мець цэласную карціну гістарычнага развіцця свету. Навучанне на дадзеным канцэнтры павінна даць вучням інструментарый да самастойнага пазнання гістарычнай і сучаснай рэчаіснасці. Асаблівасцю навучання на гэтым канцэнтры з'яўляецца адносна высокая ступень тэарэтызацыі і метадалагізацыі ведаў. І калі на II ступені агульнай сярэдняй адукацыі ў ходзе сістэматычнага курса гісторыі пераважае вывучэнне прыватнагістарычных паняццяў, то ў рамках праблемна-тэарэтычнага курса тлумачэнне гістарычных фактаў адбываецца ў асноўным праз прызму агульнагістарычных і сацыялагічных паняццяў.

На гэтым узроўні вывучэння гісторыі магчымы паказ праблемных пытанняў гісторыі, неадназначнасць успрымання і тлумачэння падзей гісторыі і сучаснасці. Менавіта на гэтым узроўні ў вучняў павінны развівацца ўменні самастойна аналізаваць падзеі мінулага і сучаснасці, вызначаць сваё стаўленне да іх і даваць ім уласную ацэнку, гэта значыць, вывучэнне гісторыі выконвае функцыю сацыялізацыі. Навучыцца аналізаваць сацыяльную рэчаіснасць сучаснасці можна толькі праз навучанне аналізу сацыяльнай рэчаіснасці мінулага. На III ступені агульнай сярэдняй адукацыі важным уяўляецца ў курсе гісторыі паказаць сувязь гістарычных з'яў і падзей з сучаснасцю. Разгляд з'яў і падзей мінулага праз прызму сучаснасці будзе садзейнічаць фарміраванню кампетэнтнасці вучняў.

Настаўнік, зыходзячы з педагагічнай мэтазгоднасці і ўлічваючы асаблівасці навучання ў канкрэтных умовах, можа змяніць рэкамендаваную дадзенай вучэбнай праграмай колькасць вучэбных гадзін на вывучэнне асобных тэм і парадак іх вывучэння, не выходзячы за агульную колькасць вучэбнага часу па раздзелах.

3. Мэтамі гістарычнай адукацыі на базавым узроўні ў XI класе з'яўляюцца:

- асэнсаванне вучнямі ведаў пра сусветна-гістарычны працэс, неабходных для разумення вытокаў сучасных рэалій і прагназавання будучай жыццядзейнасці;
- усведамленне вучнямі самакаштоўнасці і ўнікальнасці культуры кожнага народа, у тым ліку арыгінальнасці шматвяковай культуры беларускага народа;

- фарміраванне на аснове засвоеных гістарычных ведаў кампетэнцый, неабходных для арыентацыі ў сучасным сацыякультурным асяроддзі і самарэалізацыі ва ўмовах шматмерных адносін з іншымі людзьмі;
- фарміраванне каштоўнасных арыентацый вучняў на аснове выхавання патрыятызму, павагі да гістарычных традыцый народаў свету, развіцця грамадзянскай і нацыянальнай самасвядомасці, успрымання ідэй гуманізму.

4. Зыходзячы з пастаўленых мэт **задачамі** гістарычнай адукацыі ў XI класе на базавым узроўні з’яўляюцца:

- сістэматызацыя і абагульненне ведаў;
- авалоданне вучнямі асновамі тэарэтычных ведаў аб гістарычным працэсе;
- асэнсаванне заканамернасцей, тэндэнцый і асаблівасцей развіцця асобных краін, цывілізацый і рэгіёнаў свету ў XIX — пачатку XXI ст., разуменне месца і ролі гісторыі Беларусі дадзенага перыяду ў сусветна-гістарычным працэсе;
- развіццё гістарычнага мыслення;
- фарміраванне светапоглядных перакананняў і каштоўнасных арыентацый;
- выпрацоўка ў вучняў спецыяльных гістарычных уменняў, неабходных для самастойнага набывання сацыяльна-гістарычных ведаў;
- стварэнне ўмоў для самарэалізацыі і паспяховай сацыялізацыі асобы ў сучасным сацыякультурным асяроддзі.

5. Улічваючы ўзроставыя псіхалагічныя асаблівасці вучняў XI класа, узровень іх навучанасці, а таксама мэты вывучэння гісторыі на базавым узроўні, найбольш эфектыўнымі формамі і метадамі навучання варта прызнаць тыя, што заснаваны на вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў, якая носіць самастойны, даследчы, развіваючы, дыскусійна-дыялагавы характар.

Асаблівая ўвага павінна надавацца ўдасканаленню спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці, неабходных для далейшага самастойнага выкарыстання гістарычных ведаў пры аналізе сучаснай сацыяльнай рэчаіснасці. Зыходзячы з гэтага базавы ўзровень вывучэння гісторыі прадугледжвае значную практычную арыентаванасць атрыманых гістарычных ведаў. З мэтай выпрацоўкі асобасных адносін старшакласнікаў да вывучаемых падзей і працэсаў важна звязваць вывучаемы матэрыял з сучаснасцю.

Дадзеная вучэбная праграма прадугледжвае правядзенне абагульняючых урокаў, якія садзейнічаюць усталяванню сувязей паміж рознымі раздзеламі, вывядзенню заканамернасцей і тэндэнцый, удасканаленню кампетэнцый вучняў. Павышэнню якасці навучання таксама будзе спрыяць выкарыстанне ў адукацыйным працэсе ўнутры- і міжпрадметных сувязей і сучасных інфармацыйна-камунікацыйных тэхналогій.

6. Дадзеная ўчэбная праграма прызначана для арганізацыі вывучэння сусветнай гісторыі XIX — пачатку XXI ст. у XI класе на базавым узроўні, які прадугледжвае засваенне вучнямі аб'язковага мінімуму зместу гістарычнай адукацыі і накіраваны на развіццё агульнай культуры, светапогляду, каштоўнасна-сэнсавых устаноў, гатоўнасці і здольнасці да самаразвіцця і асобнага самавызначэння, а таксама для ўсвядомленага і эфектыўнага вырашэння адукацыйных і жыццёвых (сацыякультурных) задач, гэта значыць, на сацыялізацыю вучняў. Дадзеная вучэбная праграма для базавага ўзроўню вывучэння гісторыі мае сваёй мэтай забеспячэнне ўсеабавага развіцця асобы праз дыферэнцаванае навучанне.

Вывучэнне гісторыі на ўзроўні агульнай сярэдняй адукацыі ажыццяўляецца на аснове кампетэнтнаснага падыходу да падрыхтоўкі выпускніка. Кампетэнтнасць — інтэгратыўная ўласцівасць асобы, якая сфарміравана на аснове набытых у адукацыйным працэсе і практычнай дзейнасці ведаў, уменняў, навыкаў, спосабаў дзейнасці і забяспечвае здольнасць чалавека эфектыўна ажыццяўляць пэўны від дзейнасці. У адносінах да адукацыйнага працэсу кампетэнцыі ўяўляюць сабой патрабаванні да падрыхтоўкі вучняў, якія задаюцца аб'ектыўна і сацыяльна і прадстаўлены пералікам прадметных, метапрадметных і асобасных вынікаў вывучэння гісторыі.

Прадметныя вынікі вывучэння гісторыі накіраваны на засваенне гістарычнага зместу, асваенне спецыяльных і ўдасканаленне агульнавучэбных спосабаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці. Яны прадстаўлены ў Патрабаваннях да вынікаў вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў пасля кожнага раздзела дадзенай вучэбнай праграмы.

Метапрадметныя вынікі вывучэння гісторыі ўяўляюць найбольш абагульненую ў адносінах да зместу адукацыі групу кампетэнцый,

у якіх адлюстроўваецца сацыяльны вопыт, абавязковы для засваення вучнямі. Вылучаюць наступныя віды метапрадметных кампетэнцый: вучэбна-пазнавальныя, праблемна-пошукавыя, інфармацыйныя, кантрольна-ацэначныя, камунікатыўныя.

Асобасныя вынікі вывучэння гісторыі ўяўляюць сабой сфарміраваную сістэму каштоўнасных адносін вучняў да сябе і іншых, працэсу навучання і яго вынікаў. Яны прадугледжваюць сфарміраванасць светапогляду, асобаснай і грамадзянскай пазіцыі вучняў; развіццё гатоўнасці да адказных паводзін у сучасным грамадстве; назапашванне вопыту жыццядзейнасці, у тым ліку на аснове асэнсавання сацыяльна-маральнага вопыту папярэдніх пакаленняў. Асобасныя вынікі вывучэння гісторыі дазваляюць займаць актыўную жыццёвую пазіцыю, захоўваць нацыянальную ідэнтычнасць у полікультурным грамадстве, псіхічнае і фізічнае здароўе, накіраваны на фарміраванне патрэбнасці ў самапазнанні, самаразвіцці, самаактуалізацыі і самарэалізацыі.

ГЛАВА 2

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА ПРАДМЕТА

Уводзіны (1 гадзіна)

Перыядызацыя сусветнай гісторыі Новага і Навейшага часу. Асноўныя тэндэнцыі гістарычнага развіцця ў XIX — пачатку XXI ст. Змены на палітычнай карце свету.

I. СВЕТ У XIX — ПАЧАТКУ XX ст. (12 гадзін)

Прамысловая рэвалюцыя XIX ст. Сутнасць і асноўныя этапы прамысловай рэвалюцыі. Эканамічны рост Еўропы. Роля навукі ў развіцці прамысловасці. Сацыяльныя праблемы і вынікі прамысловай рэвалюцыі. Узнікненне індустрыяльнага грамадства.

Францыя і Еўропа ў эпоху напалеонаўскіх войнаў. Францыя: ад рэспублікі да імперыі. Напалеонаўскія войны і змены ў Еўропе. Стварэнне Венскай сістэмы міжнародных адносін.

Еўропа ў эпоху рэвалюцый і нацыянальных рухаў. Фарміраванне новых ідэалогій. Рэвалюцыі і нацыянальныя рухі 1820-х гг. Рэвалюцыі 1830—1831 гг. Рэвалюцыі 1848—1849 гг. Узнікненне новых нацыянальных дзяржаў у Еўропе.

Краіны Захаду ў другой палове XIX — пачатку XX ст. Эканамічнае развіццё. Новыя з’явы ў эканоміцы свету: з’яўленне манополій. Палітычнае развіццё. Асноўныя формы буржуазнай дзяржавы. Стварэнне палітычных партый.

Расійская імперыя ў XIX — пачатку XX ст. (2 гадзіны). Сацыяльна-эканамічнае развіццё. Унутраная і знешняя палітыка. Грамадскія рухі і рэформы. Рэвалюцыйны рух у Расіі і яго асаблівасці. Рэвалюцыя 1905—1907 гг. і яе наступствы.

Славянскія народы ў барацьбе за нацыянальнае вызваленне. Становішча славянскіх народаў у складзе іншаземных дзяржаў. Нацыянальнае адраджэнне. Расія і славянскае пытанне. Руска-турэцкія войны і іх наступствы для славянскіх краін. Балканскія войны пачатку XX ст.

Крызіс традыцыйнага грамадства ў краінах Усходу. Традыцыйнае ўсходняе грамадства ва ўмовах каланіяльнай экспансіі. Індыя пад уладай англічан. Пераўтварэнне Кітая ў паўкалонію. Японскі вопыт мадэрнізацыі. Афрыка. Краіны Усходу ў эпоху «абуджэння Азіі».

Завяршэнне каланіяльнага падзелу свету. Актывізацыя каланіяльнай экспансіі ў Азіі і Афрыцы. Абвастрэнне міжымперыялістычных супярэчнасцей. Антыкаланіяльная барацьба ў Азіі. Антыкаланіяльная барацьба афрыканскіх народаў.

Навука, літаратура і мастацтва ў XIX ст. Уплыў прыродазнаўчых навук і тэхнічнага прагрэсу на развіццё грамадства. Навука індустрыяльнага грамадства. «Эпоха канца стагоддзя».

Першая сусветная вайна як рубажны перыяд у еўрапейскай гісторыі. Прычыны, характар і мэты вайны. Новае аблічча вайны. Заходні і Усходні франты. Завяршальны этап вайны (1917—1918 гг.). Вынікі вайны.

Урок абагульнення

II. СВЕТ У ЭПОХУ КРЫЗІСУ ІНДУСТРЫЯЛЬНАГА ГРАМАДСТВА (1918—1945 гг.) (10 гадзін)

Версальска-Вашынгтонская сістэма міжнародных адносін. Праекты пасляваеннага ўрэгулявання. Вынікі Парыжскай мірнай канферэнцыі. Вашынгтонская канферэнцыя. Супярэчнасці Версальска-Вашынгтонскай сістэмы міжнародных адносін.

Расія ў 1917 г.: Лютаўская і Кастрычніцкая рэвалюцыі. Перамога Лютаўскай рэвалюцыі ў Расіі. Адрачэнне Мікалая II і падзенне манархіі. Захоп улады бальшавікамі. Нараджэнне дзяржавы новага тыпу. Значэнне Лютаўскай і Кастрычніцкай рэвалюцый.

Савецкая дзяржава ў 1917—1939 гг. Грамадзянская вайна ў Расіі і яе наступствы. Савецкая мадэль мадэрнізацыі. Утварэнне СССР. Асноўныя рысы савецкай палітычнай сістэмы. Вынікі эканамічнай трансфармацыі.

Краіны Захаду ў міжваенны перыяд. Пасляваенныя праблемы. Сацыяльныя і палітычныя змены. Сусветны эканамічны крызіс і яго ўплыў на краіны Захаду. Асноўныя рысы палітычнага развіцця вядучых краін Захаду.

Зацвярджэнне антыдэмакратычных рэжымаў у Еўропе. Вытокі фашызму ў Еўропе. Устанаўленне фашысцкага рэжыму ў Італіі. Прыход нацыстаў да ўлады ў Германіі. Ідэалогія і практыка фашызму.

Краіны Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў міжваенны перыяд. Тэрытарыяльны падзел свету пасля Першай сусветнай вайны. Нацыянальна-вызваленчыя рухі і іх ідэалогіі. Агрэсіўная палітыка Японіі ва Усходняй Азіі. Асаблівасці развіцця краін Лацінскай Амерыкі.

Развіццё навукі і мастацтва ва ўмовах крызісу індустрыяльнага грамадства. Новыя тэндэнцыі ў развіцці навукі і культуры пасля Першай сусветнай вайны. Супярэчлівы характар развіцця навукі. Літаратура і мастацтва.

Свет на шляху да новай сусветнай вайны. Сусветны эканамічны крызіс і пачатак агрэсіі фашысцкіх дзяржаў. Узнікненне ачагоў ваеннай небяспекі ў Азіі і Еўропе. Праблема стварэння сістэмы калектыўнай бяспекі. Палітыка «супакаення агрэсара» і яе вынікі. Крах Версальскай сістэмы міжнародных адносін.

Другая сусветная вайна і яе наступствы (2 гадзіны). Прычыны, характар і мэты вайны. Перыядызацыя. Пачатковы перыяд вайны і захоп еўрапейскіх дзяржаў нацысцкай Германіяй. На франтах Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай войнаў. Роля Савецкага Саюза ў перамозе антыгітлераўскай кааліцыі. Дзейнасць антыгітлераўскай кааліцыі. Вынікі і ўрокі Другой сусветнай вайны.

Урок абагульнення

III. КРАІНЫ СВЕТУ

Ў ДРУГОЙ ПАЛОВЕ XX — ПАЧАТКУ XXI ст. (10 гады)

Свет пасля Другой сусветнай вайны. Абвастрэнне супярэчнасцей паміж заходнімі дзяржавамі і СССР. Халодная вайна. Разрадка міжнароднай напружанасці. Паварот ад разрадкі да канфрантацыі. Распад еўрапейскай сістэмы сацыялізму. Паглыбленне інтэграцыі і дэзінтэграцыі ў сучасным свеце.

Навукова-тэхнічны прагрэс і фарміраванне постіндустрыяльнага грамадства. Новая эпоха ў развіцці навукі і тэхнікі. Камп'ютарная рэвалюцыя. Прарыў у медыцыне. «Зялёная рэвалюцыя». Супярэчлівы характар НТР. Змены ў сацыяльнай структуры грамадства.

Заходняя Еўропа і стварэнне Еўрапейскага саюза. «Дзяржава ўсеагульнага дабрабыту». Крызісныя з'явы 1970—1980-х гг. Неакансерватыўная палітыка. Інтэграцыйныя працэсы і стварэнне Еўрапейскага саюза. Сацыяльныя тэндэнцыі і перамены.

Краіны Цэнтральнай і Паўднёва-Усходняй Еўропы. У арбіце савецкага ўплыву. «Аксамітныя» рэвалюцыі і праблемы пераходнага перыяду. Распад федэратыўнай дзяржавы Югаславія. Асноўныя тэндэнцыі развіцця краін рэгіёна ў канцы XX — пачатку XXI ст.

СССР у 1945—1991 гг. СССР пасля вайны. Рэформы М. С. Хрушчова. Эпоха «развітага сацыялізму» (1964—1985). Праблемы знешняй палітыкі СССР. Перабудова і крызіс палітыкі М. С. Гарбачова. Распад СССР і ўтварэнне Садружнасці Незалежных Дзяржаў (СНД).

Расійская Федэрацыя. Прыняцце Дэкларацыі аб суверэнітэце РСФСР. Радыкальная эканамічная рэформа. Кастрычніцкія падзеі 1993 г. і прыняцце Канстытуцыі Расійскай Федэрацыі. Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё Расіі ў 1994—1999 гг. Расія ў пачатку XXI ст. Знешнепалітычныя выклікі.

Распад каланіяльнай сістэмы. Асноўныя этапы вызваленчай барацьбы народаў каланіяльных і залежных краін. Дэкаланізацыя. Праблема выбару шляхоў развіцця краін, якія вызваліліся. Неакаланіялізм. У пошуках стабільнасці. Перашкоды на шляху развіцця.

Мадэрнізацыйныя працэсы ў краінах Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Сутнасць тэорыі мадэрнізацыі. Усходняя і Паўднёва-

Усходняя Азія: Японія, Кітай і новыя індустрыяльныя краіны. Спецыфіка развіцця краін Паўднёвай Азіі. Ісламскі свет. Краіны Афрыкі і Лацінская Амерыка.

Асноўныя тэндэнцыі развіцця культуры другой паловы XX — пачатку XXI ст. Новыя з’явы ў развіцці культуры. Масавая культура. Адукацыя. Грамадскія навукі. Новыя напрамкі ў мастацтве. Мастацкая літаратура. Архітэктура. Захаванне традыцыйных культур.

Урок абагульнення

Заклучэнне (1 гадзіна)

Свет у пачатку XXI ст. Глобалізацыя і яе наступствы. Фарміраванне «новага сусветнага парадку». Глобальныя праблемы чалавецтва і шляхі іх вырашэння.

ГЛАВА 3

АСНОЎНЫЯ ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬнай
ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ ПА РАЗДЗЕЛЕ I

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ♦ перыядызацыю: гісторыі Новага часу, гісторыі Навейшага часу; гісторыі Першай сусветнай вайны;
- ♦ значэнне паняццяў: *прамысловая рэвалюцыя, індустрыялізацыя, дэмаграфічная рэвалюцыя, міграцыя, урбанізацыя, Венская сістэма міжнародных адносін, кансерватызм, лібералізм, нацыянальны рух, пратэжыянізм, буржуазна-дэмакратычная рэвалюцыя, парламенцкая рэспубліка, манополія, імперыялізм, палітычная партыя, мадэрнізм, ваенна-палітычны блок, сусветная вайна, Першая сусветная вайна;*
- ♦ асноўныя працэсы палітычнага, сацыяльна-эканамічнага развіцця краін Заходняй Еўропы, славянскіх краін, Расіі, краін Усходу ў XIX — пачатку XX ст.;

- ◆ культурную спадчыну краін Заходняй Еўропы, славянскіх краін, Расіі, краін Усходу ў XIX — пачатку XX ст.;

у м е ц ь:

- ◆ паказваць на гістарычнай карце: імперыю Напалеона, тэрытарыяльныя змены, якія адбыліся ў Еўропе па распэннем Венскага кангрэса; славянскія краіны ў складзе Расійскай, Аўстрыйскай (Аўстра-Венгерскай), Асманскай імперый; тэрытарыяльныя змены, якія адбыліся на палітычнай карце свету пасля Першай сусветнай вайны;
- ◆ характарызаваць палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё краін Заходняй Еўропы, славянскіх краін, Расіі, краін Усходу ў XIX — пачатку XX ст.; дзейнасць найбольш значных палітычных і дзяржаўных асоб і дзеячаў культуры краін Заходняй Еўропы, славянскіх краін, Расіі, краін Усходу ў XIX — пачатку XX ст.;
- ◆ даваць ацэнку гістарычным падзеям, дзейнасці палітычных і дзяржаўных асоб краін Заходняй Еўропы, славянскіх краін, Расіі, краін Усходу ў XIX — пачатку XX ст.; ацэньваць уклад у сусветную культуру краін Заходняй Еўропы, славянскіх краін, Расіі, краін Усходу ў XIX — пачатку XX ст.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ
ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ ПА РАЗДЗЕЛЕ II

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ◆ перыядызацыю гісторыі Навейшага часу, гісторыі Другой сусветнай вайны;
- ◆ значэнне паняццяў: *сацыялістычная рэвалюцыя, Версальска-Вашынгтонская сістэма міжнародных адносін, сусветны эканамічны крызіс, савецкая дзяржава, суцэльная калектывізацыя сельскай гаспадаркі, культурная рэвалюцыя, адміністрацыйна-камандная сістэма, аўтарытарны палітычны рэжым, таталітарны палітычны рэжым, фашызм, нацызм, індустрыяльнае грамадства, акупацыя, агрэсія, дамініён, мандатная сістэма, этатызм, масавая культура, элітарная культура;*

- ◆ асноўныя працэсы палітычнага, сацыяльна-эканамічнага развіцця краін Заходняй Еўропы, ЗША, Савецкай Расіі, СССР, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг.;
- ◆ асаблівасці развіцця культуры краін Заходняй Еўропы, ЗША, Савецкай Расіі, СССР, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг.;

у м е ц ь:

- ◆ паказваць на гістарычнай карце: тэрытарыяльныя змены, якія адбыліся на палітычнай карце свету пасля Другой сусветнай вайны;
- ◆ характарызаваць палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё краін Заходняй Еўропы, ЗША, Савецкай Расіі, СССР, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг.; дзейнасць найбольш значных палітычных і дзяржаўных асоб і дзеячаў культуры краін Заходняй Еўропы, ЗША, Савецкай Расіі, СССР, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг.;
- ◆ даваць ацэнку гістарычным падзеям, дзейнасці палітычных і дзяржаўных асоб краін Заходняй Еўропы, ЗША, Савецкай Расіі, СССР, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг.; ацэньваць уклад у сусветную культуру краін Заходняй Еўропы, ЗША, Савецкай Расіі, СССР, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў 1918—1945 гг.

ПАТРАБАВАННІ ДА ВЫНІКАЎ ВУЧЭБНА-ПАЗНАВАЛЬНАЙ
ДЗЕЙНАСЦІ ВУЧНЯЎ ПА РАЗДЗЕЛЕ III

Вучні павінны:

в е д а ц ь:

- ◆ значэнне паняццяў: *сацыялістычны лагер, навукова-тэхнічная рэвалюцыя, постіндустрыяльнае грамадства, інфармацыйнае грамадства, дзяржава ўсеагульнага дабрабыту, неакансерватызм, распад каланіяльнай сістэмы, новыя індустрыяльныя краіны, краіны трэцяга свету, неакаланіялізм, глабалізацыя, транснацыянальная карпарацыя, глабальныя праблемы чалавецтва, лакальныя войны;*
- ◆ асноўныя працэсы палітычнага, сацыяльна-эканамічнага развіцця краін Захаду, СССР, Расіі, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў другой палове ХХ — пачатку ХХІ ст.;

- ◆ асабліва сці развіцця культуры краін Захаду, СССР, Расіі, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў другой палове XX — пачатку XXI ст.;

у м е ц ь:

- ◆ паказваць на гістарычнай карце: тэрытарыяльныя змены, якія адбыліся ў другой палове XX — пачатку XXI ст., сацыялістычныя краіны, краіны трэцяга свету;
- ◆ характарызаваць палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё краін Захаду, СССР, Расіі, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў другой палове XX — пачатку XXI ст.; дзейнасць найбольш значных палітычных і дзяржаўных асоб і дзеячаў культуры краін Захаду, СССР, Расіі, краін Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў другой палове XX — пачатку XXI ст.;
- ◆ даваць ацэнку гістарычным падзеям, дзейнасці палітычных і дзяржаўных асоб краін Захаду, СССР, Расіі, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў другой палове XX — пачатку XXI ст.; ацэньваць уклад у сусветную культуру краін Захаду, СССР, Расіі, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі ў другой палове XX — пачатку XXI ст.

У працэсе навучання па вучэбным прадмеце «Сусветная гісторыя» (XIX — пачатак XXI ст.) у XI класе рэкамендуецца арганізоўваць наступныя віды вучэбна-пазнавальнай дзейнасці вучняў:

- ◆ праца з гістарычнай картай, аналіз гістарычных крыніц розных відаў, самастойнае складанне абагульняючых/параўнальных табліц/схем, рашэнне пазнавальных/праблемных/кантэкстных задач, выкананне праблемных/жыццёвых заданняў, праца з крыніцамі сацыяльна-гістарычнай інфармацыі розных відаў, выкананне заданняў пошукавага/даследчага характару.

Па выніках вывучэння вучэбнага прадмета «Сусветная гісторыя» (XIX — пачатак XXI ст.) у XI класе вучні павінны:

у м е ц ь:

- ◆ лакалізоўваць падзеі сусветнай гісторыі XIX — пачатку XXI ст. у часе і прасторы;
- ◆ тлумачыць значэнне асноўных паняццяў і правільна іх выкарыстоўваць пры характарыстыцы гістарычнай і сучаснай сацыяльнай рэчаіснасці;

- ◆ суадносіць гістарычных падзей, з'явы і працэсы еўрапейскай і сусветнай гісторыі;
 - ◆ адрозніваць гістарычны факт і яго інтэрпрэтацыі;
 - ◆ характарызаваць палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё прадстаўленых у дадзенай вучэбнай праграме краін свету ў XIX — пачатку XXI ст.; дзейнасць палітычных і дзяржаўных асоб і дзеячаў культуры;
 - ◆ характарызаваць геапалітычнае становішча краін у XIX — пачатку XXI ст.;
 - ◆ вылучаць асаблівасці палітычнага, сацыяльна-эканамічнага і культурнага развіцця прадстаўленых у дадзенай вучэбнай праграме краін свету ў XIX — пачатку XXI ст.;
 - ◆ даваць ацэнку гістарычным падзеям, дзейнасці ўрадаў, палітычных і дзяржаўных дзеячаў у XIX — пачатку XXI ст.; ацэньваць уклад дзеячаў культуры і навукі XIX — пачатку XXI ст. у сусветную культуру;
 - ◆ тлумачыць прычынна-выніковыя сувязі паміж гістарычнымі фактамі, раскрываць узаемаабумоўленасць змяненняў у асноўных сферах грамадскага жыцця;
 - ◆ сістэматызаваць, класіфікаваць і абагульняць гістарычныя факты і рабіць на аснове гэтага аргументаваныя вывады;
 - ◆ параўноўваць гістарычныя факты па самастойна вызначаных крытэрыях;
 - ◆ канкрэтызаваць высновы, гістарычныя паняцці;
 - ◆ вызначаць значэнне гістарычных падзей, з'яў, працэсаў;
 - ◆ праводзіць аналіз зместу гістарычных дакументаў;
 - ◆ праводзіць тэкставую інфармацыю ў знакава-сімвальную і наадварот;
 - ◆ тлумачыць розныя пункты гледжання на адны і тыя ж гістарычныя факты;
 - ◆ выказваць і аргументаваць сваё стаўленне да гістарычных падзей і асоб;
 - ◆ выказваць аргументаваны пункт гледжання пры абмеркаванні гістарычных праблем;
 - ◆ праводзіць пошук гістарычнай інфармацыі ў крыніцах розных відаў;
- в ы к а р ы с т о ў в а ц ь з а с в о е н ы я в е д ы і ў м е н н і:
- ◆ для тлумачэння гістарычнага кантэксту пры чытанні мастац-

- кай літаратуры, праглядзе гульніявых і дакументальных
фільмаў, наведванні гістарычных слаўтасцей, музеяў і г. д.;
- ◆ вызначэння ўласнай пазіцыі ў адносінах да гістарычных падзей, з'яў і асоб, а таксама да падзей сучаснага жыцця;
 - ◆ аналізу сучаснай сацыяльнай інфармацыі, прадстаўленай у сродках масавай інфармацыі;
 - ◆ усвядомленых паводзін як прадстаўніка грамадзянскай, этнакультурнай, канфесійнай супольнасці, якая склалася гістарычна, грамадзяніна Беларусі;
 - ◆ беражлівых адносін да помнікаў гісторыі і культуры.